

25.9.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi

ASIA:

**Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sote-maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koske-
vaksi lainsäädännöksi / vastaukset kysymyksiin lausuntopalvelu.fi:ssä**

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

**1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhden-
vertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?**

Saatavuus ja saavutettavuus eivät parane

Hallituksen esityksessä halutaan keskittää sote-palveluiden tuotanto ensisijaisesti julkiselle sektorille. Erityisesti järjestämislaissa ja sen perusteluissa halutaan jopa rajata ja vähentää perustettavien sote-maakuntien mahdollisuuksia yksityisen sektorin palvelutarjonnan hyödyntämiseen.

Esitetty toimintamalli ja ratkaisut eivät paranna julkisrahoitteisten palveluiden saatavuutta, koska väestön ikärakenteen muuttuessa palveluiden tarve lisääntyy nopeammin kuin esitetyllä mallilla pystytään kansalaisten tarvitsemia julkisrahoitteisia palveluita tuottamaan. Tavoite sote-palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantamisesta ei silloin toteudu.

Eriarvoisuus lisääntyy

Jos julkisen sektorin palvelutarjonta ei pysty vastaamaan kysyntään, etsivät hoidon tarvitsijat muita mahdollisuuksia. Viime vuosikymmeninä tapahtunut kehitys on johtanut yksityisten terveysvakuutusten yleistymiseen ja työterveysjärjestelmän laajenemiseen. Hallituksen esityksen mukaisesti toimien tämä kehitys tulee jatkumaan ja jopa voimistumaan. Se johtaa vääjäämättä eriarvoisuuden lisääntymiseen. Yksityisten toimijoiden hyödyntämisen rajaaminen julkisten sote-palveluiden tuotannossa heikentää kyseisten palveluiden saatavuutta – ja lisää eriarvoisuutta ainakin terveyspalveluissa.

Jos monopoliasemassa olevalla palveluntuottajalla on budjettirajoite, yksi keino kustannusten hillitsemiseen on se, että palveluiden tuotanto keskitetään entistä harvempiin yksiköihin. Jos palveluntarvitsijalla ei ole käytettävissään vaihtoehtoja, tulee keskittämisestä palveluntuottajalle entistä houkuttelevampaa. Edellä mainittu johtaa väistämättä siihen, että palveluiden saavutettavuus ja saatavuus heikkenevät – tarpeelliset lähipalvelut etääntyvät. Myös tämä aiheuttaa eriarvoisuuden lisääntymistä.

Hallituksen sote-esitys ei sisällä riittävästi kannusteita palvelujärjestelmän kehittämiseen ja uudistamiseen. Siinä ei myöskään esitetä riittävästi konkreettisia keinoja sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällaisia keinoja olisivat muun muassa palvelusetelijärjestelmien ja kilpailutettujen ostopalveluiden hyödyntäminen.

25.9.2020

Nykyiset sote-palveluiden järjestäjätahot (kunnat ja kuntayhtymät) ovat hyödyntäneet yksityisiä palveluntuottajia pystyäkseen täyttämään veloitteensa palveluiden saatavuuden turvaamisesta. Ne ovat käyttäneet ostopalveluita ja palvelusetelijärjestelmiä silloin, kun se on ollut tarkoituksenmukaista.

Sote-uudistukseen pitää sisällyttää konkreettinen palvelulupaus, jonka järjestämisvastuussa oleva maakunta sitoutuu täyttämään. Esityksessä sote-maakuntien järjestämisvastuiksi kirjatut asianmukaiset ja riittävät palvelut ovat tulkinnanvaraisia. Mitä niillä tarkoitetaan ja kuka tulkitsee riittävyttä ja asianmukaisuutta?

Jotta sote-uudistuksen kunnianhimoiset tavoitteet voidaan saavuttaa, täytyy kaikkia käytettävissä olevia resursseja hyödyntää tarkoituksenmukaisella ja optimaalisella tavalla, myös yksityisellä sektorilla tarjolla olevia.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Ei tällaisenaan. Tulevien sote-maakuntien on voitava aidosti päättää kaiken palvelutuotannon, myös ensihoitopalveluiden tuotantotavasta, eikä ensihoitopalveluiden tuottamista pidä lainsäädännössä kirjata ainoastaan pelastustoimen tehtäväksi.

Saatavuus, vaikuttavuus ja alueellisuus paranisivat lisäämällä sote-maakunnille velvoite kehittää ja hyödyntää monituottajamallia myös pelastustoimen ensihoidon palveluiden järjestämisessä.

Jos järjestämisvastuuta ei eriytetä palvelutuotannosta ensihoidossa, on vaarana kyseisten palveluiden tuotannon keskittäminen sote-maakunnan omaksi työksi. Maakunta pitää velvoittaa monituottajamallien käyttöönottoon sekä ensihoitoyritysten ja kotisairaanhoidon/kotihoidon yhteistyön kehittämiseen.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Ei pääosin

Sote-maakunnista on tavoitteena tehdä itsehallinnollisia yhteisöjä, joille siirretään kunnilta ja kuntayhtymiltä sote- ja pelastustoimen palveluiden järjestämisvastuu. Esityksen mukaisesti toimien maakuntien itsenäisyys jää melko suppeaksi. Esityksen mukaan maakunnan päättäjät valitaan vaaleilla, mutta maakuntien tosiasiallista, itsenäistä päätösvaltaa siitä, kuinka ne järjestämisvastuutaan toteuttavat, rajataan lakiesityksessä merkittävästi. Vaarana on, että maakunnan vaaleilla valituista luottamushenkilöistä sekä viranhaltijoista tulee näennäisen päätösvalan käyttäjiä. Tällöin demokratia ei toteudu riittävällä tavalla.

Todellista ja suoraa kansanvaltaa edustaa kansalaisten mahdollisuus päättää itse siitä, mistä he tarvitsemansa palvelut hankkivat. Sekä palvelusetelijärjestelmillä että ostopalveluita hyödyntämällä on mahdollista lisätä kansalaisten omaa päätösvaltaa ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Myös henkilökohtaisen budjetin käyttöönotolla voidaan parantaa kansalaisten itsemääräämisoikeutta ja päätösvaltaa omista asioistaan.

25.9.2020

Kysymyksiä sote-maakuntalaista**4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?**

Ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistäliiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

Ei pääosin

Maakunnalle esitettävä oikeus harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa sosiaali- ja terveystoimeen ja pelastustoimeen liittyvissä tukipalveluissa olisi huolestuttava kehityssuunta palvelumarkkinoiden kehittämisen ja yrittäjyyden näkökulmasta.

Esityksessä jää myös epäselväksi, mitä nämä vähäriskiset ja sote-maakunnan lakisääteistä toimintaa tukevat tehtävät olisivat.

Ko. pykälän epätarkalla muotoilulla mahdollistetaan ja jopa kannustetaan julkisen sektorin toimijoita keskinäiseen yhteistyöhön, jonka perimmäisenä tavoitteena on toimia kilpailutusvelvoitteen ulkopuolella.

Silloin on vaarana, että julkinen sektori paisuu sekä vie resursseja ja tilaa yrittäjyydeltä ja monituottajamallien kehittämiseltä. Tämä johtaa helposti monopolistisiin tuotantorakenteisiin sekä sitä kautta tehotomuuteen ja tuottavuuden laskuun. Sote-maakunnalle suunniteltu rajattu yleinen toimivalta tukipalveluissa pitää poistaa tai ainakin rajata huomattavasti esitettyä tarkemmin.

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

Ei kantaa

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Ei pääosin

Sote-maakuntien koon tulisi olla sellainen, ettei tarvetta sote-maakuntien yhteistyölle palvelutuotannossa pitäisi juurikaan muodostua erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalveluiden erityisvaativia tehtäviä lukuun ottamatta. Julkisen sektorin yhteistyöllä on taipumus paisuttaa julkista sektoria ja monimutkaistaa järjestämisvastuuta.

25.9.2020

Suhtaudumme kriittisesti sote-maakuntayhtymiin sekä sote-maakuntayhtymien liikelaitoksiin. Yhteistointi on altis heikentämään kilpailuneutraliteettia eli tasapuolista kilpailuasetelmaa yksityisen ja julkisen sektorin harjoittaman elinkeinotoiminnan välillä.

Suurin huolestumme on se, että sote-maakuntien ja sitä myötä myös niiden yhteistointiminnan toimialana voivat olla myös tukipalvelut, niitä tarkemmin rajaamatta. Myös sote-maakunnan liikelaitokselle sallitut toimialat on rajattu varsin löyhästi.

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ei pääosin

Esitetty taloudenohjausmekanismi ei sisällä kannusteita tuottavuuden parantamiseen. Yksi merkittävä ja hyväksi havaittu keino tuottavuuden parantamiseen on tuottajien välisen kilpailun lisääminen.

Maakunnan kannattaa huolehtia siitä, että siellä on jatkossakin tervettä, kaikenkokoista yritystoimintaa myös sote- ja hyvinvointipalveluiden aloilla. Tällä tavoin maakunnassa säilyy vaihtoehtoja palveluiden tuottamiselle ja kilpailuttamiselle.

Esityksen myötä maakunnille ei synny riittävästi kannusteita huolehtia sote-palveluidensa tuottavuuden parantamisesta. Tällöin niille syntyy helposti tarve ryhtyä tekemään taloudellista toimintaa yhtiöiden, liikelaitosten kautta. On tarkoituksenmukaista, että maakuntien yhteistointi olisi sallittua vain maakunnan toimialaan kuuluvissa tehtävissä.

Suhtaudumme kriittisesti sote-maakuntayhtymiin sekä sote-maakuntayhtymien liikelaitoksiin (8 luvun 59–71 §). Perustelut:

- Rakenteeltaan nämä yhteistointiminnan muodot ovat hyvin välillisiä, jolloin kansanvaltaisuus katoaa, syntyy demokratiavajetta ja omistajaohjaus etäännyty.
- Maakuntien omistajaohjaus suhteessa yhteistointiminnan eri muotoihin (sekä sote-maakuntien yhteisiin yhtiöihin) on neuvotteluvoiman ja välillisyyden vuoksi vaikeaa.
- Yhteistointi on altis heikentämään kilpailuneutraliteettia eli tasapuolista kilpailuasetelmaa yksityisen ja julkisen sektorin harjoittaman elinkeinotoiminnan välillä.

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

Ei

Esityksen mukaan sote-maakunta voi tehdä yksittäisiä investointeja ja sopimuksia vain STM:n hyväksymänä. Tämä rajoittaisi maakunnan mahdollisuuksia toteuttaa sen tarpeisiin parhaiten sopivaa investointi- ja sopimuspolitiikkaa. Esitetty ohjausmekanismi on paluuta keskushallinnon ohjauspolitiikkaan,

25.9.2020

jota noudatettiin ennen vuoden 1993 valtiosuusuudistusta. Maakunnan itsehallinnollinen asema joutuu tällöin kyseenalaiseksi.

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

15 §: Kilpailuneutraliteettisääntely pitäisi (kuten kuntalaissakin) kirjoittaa terävämmäksi, jotta neutraliteettirikkeisiin pystytään puuttumaan.

Esitämme, että kilpailuneutraliteettisääntely kirjataan kieltoperiaatteeseen nojautuvaksi, kuten kilpailunrajoitussääntelykin on tehty. Kilpailulaissa kieltoperiaate mahdollistaa terveen ja avoimen kilpailun tehokkaamman hyödyntämisen.

Kilpailulainsäädäntöön liittyvien kirjausten tulisi mahdollistaa nopea puuttuminen kilpailuneutraliteettirikkeisiin. Kilpailunrajoitussäännösten pitää tässäkin laissa vastata voimassa olevan kilpailulain säädöksiä.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Palveluiden parempi saatavuus ja yhdenvertaisuus ei toteudu ilman sote-maakunnan mahdollisuutta toteuttaa asiakaslähtöisiä ja kustannustehokkaita ratkaisuja parhaalla mahdollisella tavalla kunkin alueen omista lähtökohdista.

Hallituksen sote-esityksessä sote-maakuntien toimivaltaa palveluiden tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi pyritään rajoittamaan – ja suosimaan ensisijaisesti julkisen sektorin palvelutuotantoa. Esitys on ristiriidassa maakuntien itsehallinnon sekä koko uudistuksen tavoitteiden kanssa. Maakunnalla tulee olla vahva ja itsenäinen valta päättää palvelustrategiastaan ja sen toteuttamisesta. Valtiovallan tehtävänä on tällöin määritellä kansalliset sosiaali- ja terveyspolitiikan tavoitteet ja jättää niiden käytännön toteuttaminen sote-maakuntien järjestämisvastuulle.

Sote-maakunnat täytyy velvoittaa tekemään kustannuslaskentansa valtakunnallisesti yhtenäisen mallin mukaan ja ilmoittamaan oman palvelutuotantonsa todelliset yksikkö-/palvelukohtaiset kustannukset. Kun kustannukset ovat läpinäkyviä, voidaan vertailla, miten kukin maakunta on pystynyt järjestämään vastuullaan olevien palveluiden tuotannon verrattuna muihin maakuntiin ja yksityisten palveluntuottajien hintoihin samoista palveluista.

Sote-maakunnat on veloitettava raportoimaan julkisesti palvelu- ja tuotantoyksikkökohtaiset tiedot palveluiden laadusta, saatavuudesta (esimerkiksi jonotilanne) ja kustannuksista. Tämä osaltaan turvaa maakunnan vastuulla olevien palveluiden vertailtavuuden.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

Ei

25.9.2020

Lakiesityksellä pyritään ohjaamaan itsehallinnollisten sote-maakuntien päivittäistä operatiivista työtä, kun pitäisi asettaa kansalliset sote-politiikan tavoitteet sekä keskittyä seuraamaan ja valvomaan niiden toteutumista.

Lakiesityksen suurimpia ongelmia on se, että palvelutuotannon ja -markkinoiden kehittämiseen liittyvät kirjaukset puuttuvat lähes kokonaan.

Lakiin täytyy lisätä seuraavat asiat:

- 1) antaa palvelulupaus tai ainakin viitata siihen (erillislaeissa määriteltäväksi),
- 2) sote-maakunnalle velvollisuus tarjota asiakkaalle palveluseleitä,
- 3) sote-maakunnalle velvollisuus ottaa käyttöön erilaisia henkilökohtaisen budjetin malleja,
- 4) sote-maakuntia kannustettava järjestämisen ja tuottamisen erottamiseen – jopa velvoitettava siihen,
- 5) velvoitettava sote-maakuntia huolehtimaan palvelumarkkinoiden kehittämisestä ja toimivuudesta.

Palvelumarkkinoiden kehittäminen on mainittu ainoastaan maakunnan strategian yhteydessä. Ei riitä, että maakunta vain kehittää markkinoita, maakunnan on tarvittaessa luotava markkinoita sekä kehitettävä ja ylläpidettävä niitä yhteistyössä yksityisten palveluntuottajien kanssa.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

Ei

Sote-palveluiden saatavuus on 2000-luvulla perustunut ns. monituottajamalliin. Palveluiden järjestämisestä vastanneet kunnat ja kuntayhtymät ovat tehneet yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa sekä hankkineet niiltä palveluita turvatakseen palveluiden saatavuuden ja tehostaakseen palvelutuotantoaan.

Sote-palveluiden järjestämisvastuu määritellään sote-maakunnille yksiselitteisesti 8 §:ssä. Tämä järjestämisvastuu on maakunnan tärkein tehtävä. Sen myötä voidaan turvata kyseisten palveluiden yhdenvertainen saatavuus. Järjestämislailla kuitenkin rajoitetaan sote-maakuntien mahdollisuuksia parhaan mahdollisen palvelutuotantorakenteen etsimiseksi.

Palveluiden saatavuutta voidaan parantaa vain hyödyntämällä mahdollisimman tehokkaasti kaikkia käytettävissä olevia resursseja, myös yksityissektoria, niiden tuottamiseksi. Tämä takaisi sen, että julkisesti rahoitetut palvelut olisivat nykyistä huomattavasti paremmin jokaisen saatavilla.

Esityksen mukaan uudessa sote-järjestelmässä halutaan asettaa julkisen sektorin eli sote-maakunnan oma palvelutuotanto etusijalle – jopa suosia sitä muiden kustannuksella. Tämä johtaa tehottomuuteen ja kustannusten kasvuun eikä ole julkisten varojen tehokasta käyttöä.

Sote-maakunnat pitää velvoittaa monituottajamallien kehittämiseen ja niiden hyödyntämiseen. Lisäksi sote-maakunnalle pitäisi asettaa lakisääteinen velvoite noudattaa valtakunnallisesti yhtenäistä ja vertailukelpoista kustannuslaskennan mallia omassa tuotannossaan. Tämä mahdollistaa eri tuottajien palveluiden vertailtavuuden sekä laadun, kustannusten että vaikuttavuuden suhteen. Tällöin myös tuottajille maksettavat korvaukset ovat asetettavissa oikealle tasolle.

25.9.2020

Ostopalveluihin ehdotettu hankintasääntely sisältää korkeat ja päällekkäiset vaatimukset yksityisille palveluntuottajille. Sääntelyyn tulee kirjata sote-maakunnalle velvoite noudattaa voimassa olevaa hankintalakia ja siihen kirjattua mahdollisuutta toteuttaa hankintoja myös pienempinä osina.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen?

Ei pääosin

Sote-maakunnan ja kunnan vastuiden raja hyvinvoinnin edistämisessä jää epäselväksi. Vaarana on, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa toteutuu toimina, jotka edistävät pääosin vain toimintakykyisten viihtyvyyttä alueella. Yksilötason hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen voi pahimmillaan jäädä ei-kenenkään tehtäväksi. Lakiesityksen 6 § 3 momenttiin kirjattu kunnan velvollisuus yhteistyöhön myös yritysten kanssa on hyvä asia.

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ei

Pykälään kirjattu vaatimus siitä, että maakunnalla on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto pitää poistaa tai ainakin muotoilla toisella tavalla. Järjestämisvastuun toteuttaminen ei välttämättä edellytä omaa palvelutuotantoa. Palvelutuotannon häiriötön jatkuminen myös poikkeustilanteissa (esimerkiksi tuottajan konkurssi tai vetäytyminen markkinoilta) voidaan turvata sopimusteknisin järjestelyin. Maininta riittävästä omasta palvelutuotannosta on epämääräinen ja tulkinnanvarainen: kuka tulkitsee sen, milloin oma palvelutuotanto on riittävä?

Sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi tärkeää, että maakuntien järjestämisvastuu eriyttäisiin palvelutuotannosta sekä maakunta- että järjestämislaissa. Sote-maakunnan ensisijainen tehtävä on keskittyä järjestämisvastuunsa toteuttamiseen. On myönteistä, että maakunta voi esityksen mukaisesti päättää kyseisestä eriyttämisestä alueellaan. Tämän mahdollisuuden täytyy näkyä velvoitavasti myös pykälätasolla.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei

12 §:n sääntely ei ole kaikilta osin tarkoituksenmukaista. Ylimoitettu sääntely voi johtaa tilanteeseen, jossa ostopalveluiden ja vuokratyövoiman perusteltu ja tarkoituksenmukainen käyttäminen jää virheidensä pelossa tai ylimääräisen hallintotaakan vuoksi tekemättä. Silloin päädytään suosimaan julkisen sektorin omaa palvelutuotantoa, vaikka se ei olisi kustannustehokasta. Tämä johtaisi kustannusten kasvuun ja palveluiden saatavuuden heikkenemiseen.

25.9.2020

Esityksessä pitää turvata maakunnille mahdollisuus toteuttaa ostopalveluita joustavasti. Alihankinnasta ja siten yhteistyöstä yksityissektorin kanssa tulee vaikeaa, jos maakuntien päätösvaltaa rajataan esitellyllä tavalla.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja?

Ei

Vaatimukset ovat: 1. riittävä osaaminen, 2. taloudellinen kantokyky, 3. palveluntuottajalla palveluksensa sote-ammattihenkilöstö, 4. muut riittävät toimintaedellytykset.

Sote-järjestämislaki ei saa olla ristiriidassa hankintalain kanssa. Ehdotamme selkeää kirjausta siitä, että sote-palveluhankinnoissa noudatetaan sote-järjestämislakia ja muissa hankinnoissa hankintalakia.

Sote-maakunnalle ei pidä sallia oikeutta määrittää itsenäisesti hankintalain tasoa tiukempia vaatimuksia. Sote-maakunta on hankintayksikkö ja hankintalain mukaan sillä on muilta kuin sote-palveluhankinnoiltaan mahdollisuus asettaa haluamiaan vähimmäisvaatimuksia, kunhan nämä liittyvät hankinnan kohteeseen tai toteuttavat ympäristö- tai sosiaalista vastuuta.

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei

Alihankintana tuotetut palvelut ovat usein hyvä keino turvata palveluiden joustava saatavuus. Pykälän vaatimukset eivät edistä alihankinnan hyödyntämistä, vaan ne rajaavat alihankinnan joustavia käyttömahdollisuuksia.

Pykälässä esitetyt alihankinnan vaatimukset heikentävät yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

Ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

Ei kantaa

25.9.2020

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

8 §:ään kirjattu vaatimus siitä, että maakunnalla on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto pitää poistaa tai ainakin muotoilla toisella tavalla. Järjestämisvastuun toteuttaminen ei välttämättä edellytä omaa palvelutuotantoa. Palvelutuotannon häiriötön jatkuminen myös poikkeustilanteissa (esimerkiksi tuottajan konkurssi tai vetäytyminen markkinoilta) voidaan turvata sopimusteknisin järjestelyin.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Järjestämislaki sitoo maakuntia tavalla, joka kohtuuttomasti rajoittaa mahdollisuuksia järjestää hyvät sekä kustannustehokkaasti tuotetut palvelut niitä tarvitseville. Maakuntien itsehallintoon pitää sisältyä oikeus päättää siitä, kuinka maakunta järjestää vastuullaan olevien palveluiden tuotannon.

Ei ole perusteltua eikä maakuntien itsehallinnollisen aseman mukaista, että vaaleilla valitut 20 maakuntahallintoa joutuisivat hyväksyttämään yksittäiset ostopalveluhankintansa sosiaali- ja terveysministeriössä. On myös yleisen oikeustajun vastaista, että kansan valitsemilla maakunnallisilla luottamushenkilöillä ei olisi itsenäistä päätösvaltaa maakunnan talouteen suuresti vaikuttaviin päätöksiin.

Perustuslaissa on asetettu julkiselle vallalle vastuu sosiaali- ja terveystalouden riittävän saatavuuden turvaamisesta jokaiselle tämän asuinpaikasta riippumatta. Hallituksen sote-mallissa julkista valtaa edustavat perustettavat sote-maakunnat. Niille siirtyvät kunnilta ja kuntayhtymiltä kyseiset vastuut. Vastuun siirtyessä maakunnilla pitää olla myös valta ja mahdollisuudet toteuttaa järjestämisvastuutaan parhaaksi katsomallaan tavalla. Sote-maakuntien on sallittava tehdä strategisia valintoja palvelutuotantonsa osalta. Niillä on oltava mahdollisuus vertailla eri palvelutuotantotapoja ja oikeus päättää, tuottavatko ne palvelut itse vai ostavatko niitä ulkopuolisilta toimijoilta.

Sote-uudistuksen tavoite järjestäjätahon vahvistamisesta ei hallituksen esityksessä toteudu kuin osittain – nykyistä suuremmat järjestäjätahot eli sote-maakunnat. Pidämme erikoisena järjestämislakiesitykseen sisältyvää palvelutuotannon organisoimisen ohjaamista sekä esitystä sopimusten taannehtivasta mitätöintimahdollisuudesta. Jälkimmäiseen sisältyy myös merkittäviä perustuslaillisia ongelmia.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista**25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?**

Ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

25.9.2020

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

Ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Ei kantaa

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Ei kantaa

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaannanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaannanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

Ei kantaa

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

Ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa

25.9.2020

sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

Ei kantaa

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetty tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

Kyllä pääosin

Lausunnolla olevan esityksen mukaan väliaikaishallinto muodostuu viranhaltijoista ja sille on määritelty tehtäväksi muun muassa arvioida voimassa olevia ostopalvelusopimuksia ja tehdä esityksiä kyseisten sopimusten mitätöinnistä. Demokratian toteutumisen kannalta väliaikaishallinnon asema ja rooli muodostuvat ongelmaksi, jos se tekisi merkittäviä ratkaisuja ennen maakuntavaaleja. Väliaikaishallintoa ei pidä valtuuttaa tekemään minkäänlaisia ratkaisuja tai esityksiä esimerkiksi voimassa olevien sopimusten mahdollisista mitätöitymisistä. Näiden ratkaisujen valmistelun ohjaaminen ja tekeminen täytyy jättää vaaleilla valituille maakuntavaltuustoille ja niiden valitsemille viranhaltijoille.

Väliaikaishallinnon toimielimet täytyy velvoittaa tekemään yhteistyötä sote-uudistuksen valmistelussa eri sidosryhmien kanssa, mukaan lukien elinkeinoelämän edustajat.

38. Voimaannpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

Ei kantaa

39. Voimaannpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

Ei kantaa

40. Voimaannpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuk-

25.9.2020

sen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

Ei

Ulkoistamissopimusten mitättömyysuhka on lähtökohtaisesti elinkeinon- ja sopimusvapautta rajaava toimenpide, ja se tulee esityksestä poistaa.

Julkisen sektorin uskottavuus sopimusosapuolena vaarantuu, jos voimassa olevia sopimuksia ryhdytään jälkikäteen lain nojalla mitätöimään. Takautuva lainsäädäntö ei ole länsimaisen oikeustajun mukaista. Järjestäytyneen yhteiskunnan toiminta perustuu monelta osin sopimuksiin, myös yritysten toiminta. Jos sopimukset voidaan takautuvasti mitätöidä, uusien yritysten perustaminen ja houkuttelevuus Suomeen käy haastavaksi. Myös yksityisen sektorin toimijoiden kiinnostus kehittää ja tarjota palveluitaan julkiselle sektorille vähenee.

42. Turvaako Kärkulan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

Ei pääosin

Esitys on vielä monelta osin keskeneräinen, erityisesti talous- ja toiminnallisten vaikutusten arvioinnin osalta. Siihen pitää myös tehdä useita välttämättömiä muutoksia ennen kuin se voidaan lähettää eduskunnalle käsiteltäväksi. Myös eduskuntakäsittelyyn pitää varata riittävästi aikaa. Lisäksi lausunnolla oleviin ns. runkolakeihin olennaisesti liittyvät erillislait tai niihin tehtävät muutokset (esimerkiksi terveydenhuoltolaki) on valmisteltava ja käsiteltävä eduskunnassa ennen kuin suunnitelmia uuden organisaatiorakenteen toteuttamisesta kannattaa laittaa toimeksi.

Mahdollisten sote-maakuntavaalien järjestäminen on mahdollista aikaisintaan keväällä 2022 – todennäköisesti ei vielä silloinkaan. Uuden organisaatiorakenteen valmistelu vie myös aikansa. Esitetty vajaan vuoden valmistelu-aika tuntuu kovin lyhyeltä. On epätodennäköistä, että perustettavat maakunnat olisivat valmiita ottamaan vastaan kunnista ja kuntayhtymistä siirtyvät tehtävät vuoden 2023 alusta.

44. Voimaannanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

25.9.2020

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannpanolaista.

Voimaannpanon aikataulu on tiukka ilman lakiesityksiin tarvittavia välttämättömiä muutoksia ja täydennyksiäkin. Tärkeintä on tehdä hyvä ja toimiva sote-uudistus – ei sen aikataulu.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

Ei kantaa

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

Ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen pelastustoimen tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

Ei kantaa

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

Ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

25.9.2020

Ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta taroituksenmukainen?

Ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Uudistusesityksen taloudellisten vaikutusten arviointi on vielä keskeneräinen. Siksi rahoitusratkaisuun on vaikea muodostaa kantaa. Keskeneräisen esityksen perusteella on mahdotonta arvioida, onko perustettavilla sote-maakunnilla edellytykset selvittää velvoitteistaan.

Nyt esitetty sote-maakuntien rahoitusratkaisu ei tue riittävästi uudistuksen tavoitteita, sillä se ei sisällä juuri lainkaan kannusteita kustannusten kasvun hillitsemiseen.

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

Ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

Ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

25.9.2020

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

Verotusoikeuden täytyy pysyä vain kunnilla ja valtiolla, ei maakunnilla.

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädetty Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

Ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

Ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

Ei kantaa

25.9.2020

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

Ei pääosin

Läpinäkyvyyden takaamiseksi tarvitaan eriytetyn kirjapitovelvoitteen lisäksi velvoite noudattaa valtakunnallisesti määriteltyä yhteistä kustannuslaskentamallia sote-palveluiden ja pelastustoimen tehtävissä. Tämä velvoite tulee asettaa koskemaan myös kaikkia sote-maakuntia.

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Ei kantaa

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sotemaakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sotemaakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereinään selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

Ei kantaa

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

Ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ei kantaa

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

25.9.2020

Ei kantaa

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

Kyllä pääosin

Valtion ohjaus on paikallaan alueellisten erojen syntymisen ehkäisemiseksi, mutta paikallinen ja alueellinen päätösvalta on vastuunkannon merkityksen kannalta säilytettävä sote-maakunnilla.

Maakunnalla tulee olla vahva ja itsenäinen valta päättää palvelustrategiastaan ja sen toteuttamisesta. Valtiovallan tehtävänä on tällöin määritellä kansalliset sosiaali- ja terveystalouden tavoitteet, mutta jättää niiden käytännön toteuttaminen sote-maakuntien järjestämisvastuulle.

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Ministeriöiden ja maakuntien neuvottelumenettelyä on selkiytettävä: mikä on STM:n rooli ja mikä sote-maakunnan? Ministeriöiden tehtävänä on asettaa valtakunnalliset tavoitteet ja niiden seurantamittarit sekä seurata ja valvoa kyseisten tavoitteiden toteutumista. Sote-maakunnalla on oltava vastuu ja valta palveluiden järjestämiseen ja sen päättämiseen, kuinka se asetetut tavoitteet käytännössä toteuttaa. Järjestämislailla ei pidä perusteettomasti rajata sote-maakuntien mahdollisuuksia palvelutuotannon organisoimiseksi.

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

Kyllä pääosin

Valtioneuvoston ja maakuntien välille tarvitaan avointa vuoropuhelua ja valmistelua jo sote-politiikan tavoitteiden määrittelyvaiheessa. Sen tulee pohjautua kansallisesti vertailukelpoisen tiedon analysointiin. Viime kädessä valtioneuvosto asettaa tarkennetut toiminnan ja talouden tavoitteet vaalikaudeksi kerrallaan. Näiden tavoitteiden toteutumista on seurattava etukäteen päätettyjen mittareiden perusteella.

Julkisen sektorin oman palvelutuotannon yksikkökustannusten laskemiseen tarvitaan kansallisesti yhteinen malli. Sitä hyödyntäen voidaan vertailla erilaisia palvelutuotannon tapoja keskenään.

25.9.2020

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Ehdotuksen vaikutuksia pitäisi arvioida suhteessa sote-uudistukselle asetettuihin ja laajasti kannatettuihin tavoitteisiin: paraneeko palveluiden saatavuus ja saavutettavuus, väheneekö eriarvoisuus ja luodaanko uudistuksen myötä parhaat mahdolliset edellytykset kustannuskasvun hillitsemiselle.

Yritysvaikutusten arviointi on lakiluonnoksissa toteutettu erittäin puutteellisesti: yritysvaikutuksia on arvioitu lähinnä vain nykyisten kokonaisulkoistusten mitätöinnin osalta.

Lainsäädännön arviointineuvoston tulee kiinnittää näihin vaikutusarvioihin erityistä huomiota.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

Ei

Esityksen kustannusvaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu.

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Pitää tehdä selkeät, läpinäkyvät laskelmat ICT- ja tiedonhallinnan muutoskustannuksista. Kyseessä on kokoluokaltaan, moninaisuudeltaan ja merkitykseltään huomattavan iso kokonaisuus. Tilannekuvan paikainen päivittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Vasta tämän jälkeen on mahdollista arvioida esimerkiksi sote-uudistuksen kustannuksia ja aikataulua.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Julkisen sektorin tulisi hyödyntää yksityisellä sektorilla tehtyjä ICT- ja digi-investointeja eikä käyttää veronmaksajien varoja erilaisten järjestelmien kehittämiseen, elleivät ne ole strategisesti tai huoltovarmuuden kannalta välttämättömiä.

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja os-topalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021–2022?

b) vuosina 2023–2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

Palkkaharmonisaatio aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia. Niitä ei ole otettu riittävällä tarkkuudella huomioon talousvaikutusten arvioinneissa. Esitettyjen ulkoistussopimusten purkamisen ja mahdollisten mitätöintien vaikutukset ovat arvioimatta.

25.9.2020

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021–2022?

b) vuosina 2023–2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

Kyseisiä kustannuksia ei ole tarpeen arvioida tässä vaiheessa. On erittäin poikkeuksellista, että vasta valmisteilla olevan lainsäädännön perusteella edes pohditaan omaisuuden suojaan ja elinkeinon harjoittamiseen liittyviä kysymyksiä.

Tämänkaltaisen valmistelu on omiaan heikentämään yksityisen sektorin kiinnostusta tehdä yhteistyötä julkisen sektorin kanssa sekä investoida julkiselle sektorille tuotettavien sote-palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen.

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

Ei kantaa

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

Jos sopimuksia mitätöitäisiin, pitää palveluntuottajille maksaa täysimääräiset korvaukset.

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Tätä on mahdoton arvioida, kun ei tiedetä mitä ja minkälaisia sopimuksia mahdollinen mitätöinti koskee.

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

Valmistelutyöhön täytyy ottaa mukaan myös yksityisen sektorin edustajia niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin. Tähän asti yksityisen sektorin edustajat ovat pääsääntöisesti olleet uudistuksen valmistelun ulkopuolella.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Ei kantaa.

25.9.2020

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Ei kantaa.

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastuu sote-palveluiden järjestämisestä on julkisella sektorilla. Sote-uudistuksessa on ollut ja on tavoitteena järjestäjätahon vahvistaminen (nykyistä leveämmät hartiat). Tällöin järjestäjätaholla on nykyistä kuntapohjaista järjestelmää paremmat edellytykset selvittää vastuistaan ja vastata tulevaisuuden haasteisiin. Järjestämislakiesityksessä ja sen perusteluissa kuitenkin näitä mahdollisuuksia rajataan huomattavasti.

Hallituksen esityksestä puuttuu keskeisiä järjestäjän asemaa vahvistavia tekijöitä, kuten tuottajan ja järjestäjän erottaminen sekä kannustaminen monituottajamallien kehittämiseen.

Kaikki resurssit hyödynnettävä

Julkisen sektorin vastuulla olevien ja rahoittamien sote-palveluiden saatavuutta ja laatua on parannettava sote-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Tämä ei onnistu ilman kaikkien käytettävissä olevien resurssien, myös yksityisten toimijoiden, optimaalista hyödyntämistä. Palveluiden järjestämisvastuullisilla tahoilla (tulevaisuudessa sote-maakunnat) pitää olla riittävästi kannusteita palvelutuotannon kehittämiseen ja tuottavuuden parantamiseen.

Yksi merkittävä keino tuottavuuden parantamiseksi on palveluntuottajien välisen kilpailun lisääminen. Hallituksen esityksen mukaan perustettavilta sote-maakunnilta ollaan kuitenkin vähentämässä mahdollisuuksia hyödyntää yksityisen sektorin tarjoamia resursseja ja kehittämismahdollisuuksia.

Maakuntien käsiä ei saa sitoa

Jo vuoden 1993 valtiosuvelainsäädännössä kunnille määriteltiin sote-palveluiden järjestämisvastuu niin, että ne voivat toteuttaa sitä hankkimalla kyseisiä palveluita yksityiseltä sektorilta. Vuonna 2009 kuntalakiin kirjattiin kunnille ja niiden omistamille kuntayhtymille mahdollisuus hyödyntää palveluseteli-järjestelmiä. Erilaisista ostopalveluista on muodostunut kunnallisille toimijoille merkittävä vaihtoehto järjestämisvastuun toteuttamiseen. Kunnat ja kuntayhtymät ovat tehneet sote-palveluiden hankintoja yksityisiltä silloin, kun se on ollut tarpeellista ja perusteltua järjestämisvastuun toteuttamiseksi ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin on voitu parantaa palveluiden saatavuutta ja tuottavuutta. Kokemukset ostopalveluiden hyödyntämisestä ovat olleet pääsääntöisesti hyviä.

On erikoista, että hallitus haluaa sote-esityksessään rajata perustettavien maakuntien mahdollisuuksia järjestää sote-palvelut alueensa asukkaille tarkoituksenmukaisella tavalla. Sote-uudistuksessa pitäisi pikemminkin kannustaa maakuntia etsimään alueen asukkaiden tarpeita parhaiten vastaavat keinot palvelutuotannon järjestämiseksi ja tuotannon organisoimiseksi. Julkisen sektorin oma palvelutuotanto ei saa olla itseisarvo – tärkeintä on sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen.

25.9.2020

Potilasdirektiivi implementoitava oikein

EU:n potilasdirektiivin tarkoitus on vahvistaa potilaan oikeuksia, valinnanmahdollisuuksia ja palveluiden vapaata tarjontaa. Direktiivin myötä potilaalle taataan oikeus hakeutua hoitoon toiseen EU-maahan ja saada hoidosta korvausta kotimaastaan. Terveyspalvelun tuottaja voi olla joko julkinen tai yksityinen toimija.

Suomi korvaa toisessa EU-maassa annetun kiireellisen hoidon asiakasmaksuperusteisesti eli kuten Suomessa julkisen palveluntuottajan antaman hoidon. Toisessa EU-maassa annettu ei-kiireellinen hoito korvataan kuten asioiminen Suomessa yksityisellä sektorilla eli Kelan sava-korvauksina.

Suomen pitää korvata toisessa EU-maassa annettu sekä kiireellinen että ei-kiireellinen hoito samoin perustein kuin Suomessa julkisella palveluntuottajalla annettu hoito korvattaisiin, muutoin direktiivin tarkoittamat potilaan oikeudet eivät toteudu. Jotta direktiivin asettamat vaatimukset toteutuisivat, on myös kotimaan korvausperusteita muutettava. Muutoin syntyy tilanne, että suomalainen joutuu maksamaan kotimaassa yksityiseltä sektorilta hakemastaan palvelusta huomattavasti enemmän kuin toisessa EU-maassa yksityiseltä toimijalta saamastaan hoidosta.

EU:n komissio on jo vuonna 2016 kritisoinut Suomen tapaa implementoida potilasdirektiivi kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen valtio on komissiolle antamissaan vastineissa ilmoittanut, että asia korjataan sote-uudistuksen yhteydessä.

On hyvin erikoista, että hallituksen esitys ei ota millään tavoin kantaa potilasdirektiiviin liittyvien ongelmien korjaamiseen. On olemassa aito riski, että Suomen valtio joutuu korvausvastuuseen eli maksamaan sakkoja siitä, että se ei ole implementoinut EU:n potilasdirektiiviä oikein. Direktiivin oikea täytäntöönpano ei voi enää odottaa. Tämä asia on korjattava nyt toteutettavan sote-uudistuksen yhteydessä.

Säädettävä palveluntuottajalaki

Pidämme tärkeänä, että sote-uudistuksen yhteydessä valmistellaan ja otetaan käyttöön laki, joka tuo julkisen ja yksityisen palvelutuotannon sääntelyn ja valvonnan samalle viivalle. Valvonta ei tällä hetkellä toteudu julkisen sektorin oman tuotannon osalta. Edellisellä vaalikaudella valmisteltu ns. palveluntuottajalaki luo hyvän pohjan kyseisen lain jatkovalmistelulle.

Sidosryhmät mukaan strategiatyöhön

Sote-maakuntien velvollisuus tehdä palvelustrategia on kannatettava esitys. Maakunnan palvelustrategia pitää valmistella hyvässä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Myös yksityisen sektorin toimijat on otettava mukaan tähän valmistelutyöhön.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei kantaa tässä vaiheessa.